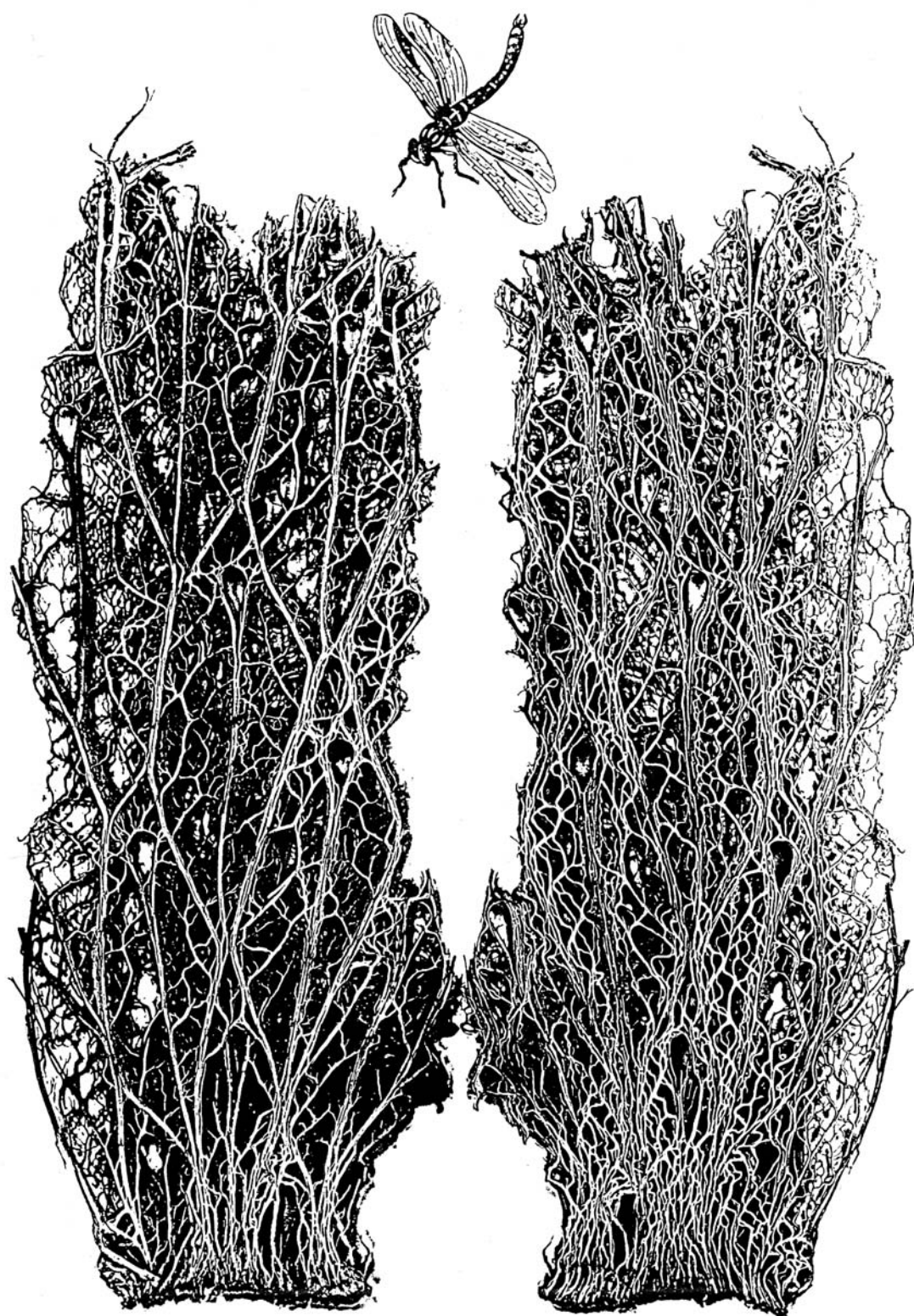

Zpravodaj

Magistrátu města Mladá Boleslav

Číslo 3 / 2014

LISTOPAD

Vážení čtenáři,

již jedenáct základních škol přispělo výtvarnými díly svých žákyň a žáků do předchozích čísel tohoto Zpravodaje. Kresby vlastně chyběly pouze v prvním „nultém“ čísle v roce 2010. V tomto čísle Zpravodaje ale obrázky od dětí nejsou. Důvodem je to, že s uveřejněním několika svých kreseb souhlasil malíř a grafik Zdeněk Gola. Děti tedy prominou, dostanou opět prostor v dalších číslech. Takovou příležitost pro Zpravodaj je povinností využít. Panu Golovi za jeho ochotu velmi děkuji.

Omlouvám se za všechny gramatické chyby, překlepy a zkomoleniny v dosud vydaných číslech Zpravodaje. Všichni autoři své příspěvky opaková-

ně čtou, ale některá chyba se objeví až po vytištění Zpravodaje, kdy najednou jakoby vystoupí z textu a udeří do očí. Stalo se to už v tom prvním Zpravodaji a samozřejmě i v tom posledním, kde bylo také několik chyb. Určitě jsou tam i chyby dosud námi neobjevené a laskaví čtenáři nás na ně neupozorňují (i když v jednom případě ano a právě to mě inspirovalo k této omluvě). Navzdory omluvám jsem si ale jistý, že tam bohužel chyby budou i nadále, protože bez nich to v té rychlosti snad ani nelze. Takže prosím o toleranci.

Jan Jihlavec

vedoucí odboru životního prostředí

OBNOVY PAMÁTEK Z DOTAČNÍCH PROGRAMŮ - KRNSKO, BÝVALÁ FARA

Objekt bývalé fary v obci Krnsko je položen na návrší nad hlavní komunikací obce vedoucí do Strenice. Společně s kostelem sv. Jiří vytváří areál nemovité kulturní památky zapsané v Ústředním seznamu kulturních památek ČR. Střídání majitelů a jejich činnost měla na objekt fary spíše devastující charakter. V roce 2010 bylo novými vlastníky započato s celkovou rekonstrukcí objektu, který se nacházel v havarijním stavu (trhliny, zvýšená vlhkost, napadené dřevěné prvky atd.). Tento stav byl způsoben nedostatečnou údržbou a některými konstrukčními nedostatky.

Fara je pozdně barokní stavbou z roku 1766. Za autora stavby je považován Filip Heger (dle srovnání se stavbami v městysu Bezno). Jedná se o patrový objekt obdélného půdorysu s nízkou mansardovou střechou s valbou. Pod plechovou krytinou byla zachována původní krytina - dřevěný štípaný šindel. Dřevěná profilovaná římsa mansardové střechy byla rovněž zakryta plechem. Zachoval se i vaznicový krov se stojatou stolicí.

Bývalá fara má zachovány hodnotné interiéry včetně dobových součástí stavby (dveře, okna s původními detaily, krov s původní krytinou) a bohatě členěné průčelí, jehož základem je jemně profilovaná pásová a korunní římsa a v přízemí průběžná pásová rustika. Bohatě členěná průčelí jsou na obou podélných stranách zvýrazněna

trojosými rizality. Zajímavou součástí fasád jsou iluzivně malované části oken po stranách vstupů, jejichž druhou polovinu tvoří otvíravá funkční křídla. Jednoduchá okna dotváří suprafenestry.

Dispozice v přízemí i patře je dvoutraková. Přízemí je symetrické dle střední příčné osy, kterou tvoří chodba.

Chodba i postranní místnosti jsou valeně klenuté s výsečemi. Schodiště do patra je vysunuto mimo chodbu do nároží. V patře je v návaznosti na schodiště situována vstupní hala, dále se zde nachází tři místnosti s reprezentativně vybaveným sálem v hlavní ose. Místnosti jsou plochostropé. Patro má náročné architektonické řešení se zaoblenými nárožními a štukovou výzdobou stěn. Nástup

na schodiště je v prostoru haly řešen zděnou balustrádou. V objektu jsou zachovány hodnotné klasicistní dveře s původním kováním. Zachována byla čtyřkřídlá okna barokního typu s původním kováním, z části ještě se zasklením do olova, většinou však již s dřevěnými příčkami. Hodnotná vnitřní okna s vitrážemi, která byla v roce 2000 zdokumentována, se do dnešních dnů nezachovala. Ostatní okna ve tvaru „T“ pocházejí z období přelomu 19. a 20. století. U těchto oken byl zachován původní mechanismus otvírání.

Stropy místností jsou zdobeny fabiony, mezi okny v některých místech navazují na fabiony zdobné štukové hlavice. Fabiony jsou omezeny štukovými zrcadly, která

kopírují půdorysné tvary místností. V některých částech byly omítky značně narušené a opadané v důsledku dlouhodobého zatékání. Restaurátorský průzkum prokázal v interiérech patra existenci malířské výzdoby v různém stavu dochování. Jedná se o dekorativní malby, v některých místnostech doplněné figurálními a rostlinnými

motivy, provedené technikou secco (nástěnná malba prováděná na suché omítce). Nátěry překrývající sledovanou vrstvu byly monochromní vápenné nebo hlínkové.

V současné době má objekt opraven krov a položenou krytinu, kterou tvoří opět dřevěný štípaný šindel. Statické trhliny obvodového zdiva a kleneb byly zajištěny, okna byla repasována nebo vyměněna, proveden byl rovněž restaurátorský průzkum omítek. Po konzultaci vlastníků se zástupci památkové péče bylo přistoupeno k odkrytí, restaurování a rekonstrukci dochovaných dekorativních omítek. Výsledkem jsou prozatím odkryté dvě místnosti se schodištěm a vstupním halou. Tato skrývala dekorativní malbu růžovo – bílé barevnosti. Strop a fabiony byly opatřeny monochromním nátěrem a tak vynikly jednotlivé architektonické prvky. Výmalba další místnosti byla obnovena v zeleno – bílé barevnosti (rovněž jako deko-

rativní), strop a fabion byly opatřeny monochromním nátěrem. Restaurátoři v naposledy obnovené místnosti odkryli dekorativní rámy s rokajemi, květy a figurálními (asijskými) motivy.

Fara v Krnsku má mimořádnou památkovou a urbanistickou hodnotu. Její hodnota spočívá zejména v nároč-

ném architektonickém řešení, dochované celistvosti a zachované původní dispozici. Zachovány jsou rovněž nosné konstrukce, klenby, stropy, náročně architektonicky řešené interiéry v patře i dobové součásti stavby. Velmi hodnotná jsou bohatě architektonicky členěná průčelí s dochovanými původními omítkami a nátěry. Současní vlastníci využívají k obnově objektu dotačních programů Ministerstva kultury ČR (havarijní program, program obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností) a investují do něj nemalé finanční prostředky. Veškeré práce jsou prováděny za dozoru zástupců památkové péče a plně v souladu se zásadami památkové péče.

*Kristýna Licinbergová
odbor stavební a rozvoje města
vedoucí oddělení památkové péče*

NOVÁ NAUČNÁ STEZKA

V sobotu 27. září 2014 došlo v Nepřevázce k slavnostnímu otevření nové **Naučné stezky Chlum**. Naučná stezka v Přírodním parku Chlum vznikla v rámci programu NET4GAS Blíž přírodě. Lokalita je cenná z archeologického i přírodovědného hlediska. Pro návštěvníky je na ní připraven sedmi kilometrový okruh s deseti tematicky zaměřenými informačními panely. Naučná stezka je doplněna několika interaktivními prvky pro děti či panoramatem výhledu na krajinné dominanty Mladoboleslavska. Součástí každého panelu je i QR kód, který může zájemce přenést do virtuálního prostoru. V něm budou dostupné další doplňující informace, fotografie a obrázky vztahující se k danému tématu.

Příroda na Chlumu je velmi pestrá. Najdeme tu dubohabrové porosty, květnaté bučiny, na severních svazích vlhké květnaté louky, na jižních svazích sady a louky včetně tzv. „bílých strání“, kde se vyskytuje množství chráněných živočichů i rostlin jako např. třemdava bílá, voskovka menší a užanka lékařská. Bez povšimnutí stezky nezůstávají ani další zajímavosti, jako je zdejší pobyt a působení skladatele Bedřicha Smetany, smírčí kříž dobrovického kata nebo lidové pověsti.

Kromě interaktivních herních prvků na stezce, vytvořilo občanské sdružení ČSOP Klenice ještě pracovní listy pro žáky a pedagogy základních škol, ve kterých je

hravou formou seznamuje s nejzajímavějšími přírodními a prehistorickými fenomény tohoto území.

Část trasy naučné stezky je sjízdná na kole a vede po cyklostezce. Lokalita je dobře dostupná i MHD Mladá Boleslav.

Slavnostní otevření Naučné stezky Chlum bylo zahájeno u bývalé školy v Nepřevázce, kde se nachází úvodní infopanel. Součástí akce byl bohatý doprovodný program zaměřený především na děti a jejich poznávání přírody. Na závěr programu se velmi početná skupina zájemců vydala na komentovanou prohlídku naučné stezky s několika odborníky na houby, brouky, rostliny i archeologii a historii. Vzhledem k tomu, že přítomní odborníci měli o čem povídat a posluchači nešetřili s dotazy, trvala cesta po naučné stezce 4 hodiny.

Naučná stezka těsně před otevřením

Za vznikem naučné stezky stála naše ZO ČSOP Klenice. Samotná stezka by ale nevznikla, kdyby se na ní významně nepodíleli archeologové Mladoboleslavského muzea, řada odborníků, výtvarníků a fotografů. Smyslem vzniku stezky je představit veřejnosti místní přírodu, která je chráněna i jako evropsky významná lokalita a zároveň je jedním z archeologicky nejzajímavějších území na Mladoboleslavsku. Díky stezce se úplně poprvé podaří představit nejnovější archeologické nálezy v čele se zlatými a stříbrnými poklady. Přírodní bohatství Chlumu tak nezůstane tajemstvím, ale dostane se díky naučné stezce do povědomí místních obyvatel i turistů a navíc přispěje k přírodovědné výchově všech věkových kategorií.

*Milada Vrbová
předsedkyně ZO ČSOP Klenice*

Jeden z výhledů do krajiny, které stezka nabízí

JAK DLOUHO JEŠTĚ II

Tímto navazuji na svůj článek v minulém čísle Zpravodaje. V tomto státě je deklarováno heslo dne - šetřit státní prostředky. Proto si kladu otázku, jak dlouho ještě bude tolerováno hospodaření v krajině, které stojí stát miliardy. Tu na odstraňování sněhu, který k všeobecnému údivu v zimě napadl, nebo na řešení povodňových škod. V zimě totiž bude padat sníh a bohužel i povodně jsou a budou přirozeným jevem. Je pouze otázka, jak velké budou škody a za co může příroda a za co člověk svým zásahem v krajině.

Musím začít s trochou historie. Před padesáti lety, přestože proběhlo scelování pozemků, vypadala krajina jinak - zůstaly zachovány meze, které plnily protierozní funkci, v krajině bylo množství otevřených příkopů, které chránily obce před přívalovými povodněmi, půda byla obdělávána tak, že byla zachovávána humusová vrstva. Pole byla rozdělena cestní sítí, která byla lemována doprovodnou zelení, byly vysazovány větrolamy a remízky. Na vlhkých místech byly louky, které byly pravidelně sečeny.

Od roku 1971 začala probíhat druhá etapa HTÚP (hospodářsko-technická úprava pozemků) a začaly mizet remízky, polní cesty a otevřené meliorační příkopy. Další rána pro krajinu byly náhradní rekultivace, kdy se muselo za každý zastavěný pozemek rekultivovat jiný pozemek.

Byl to politický úkol a tak se poroučelo i přírodě. Některé náhradní rekultivace byly opravdovým zvěrstvem na přírodě a krajině. Meze se odstranily, příkopy a menší potoky se zatrubnily, prameniště odvodnila, louky rozořaly. A vznikla krajina, jakou známe dnes. Pozemky, které byly a jsou dodnes ohroženy vodní erozí, úpravou příslušných norem přestaly být ohroženy vodní erozí.

Vodní a větrnou erozí se nikdo nezabýval (snad jen v akademické sféře), protože v zemědělské velkovýrobě se tento problém přehlížel. Upravily se normy i podle způsobu obhospodařování pozemků. Na scelovaných pozemcích se přestalo orat po vrstevnicích, kukuřice a jiné širokořádkové plodiny se mohly sít na svazích do 12 stupňů (dnes do 6 stupňů).

Zánikem socialismu si mnozí představovali, že dojde ke změně v zemědělské výrobě.

Bohužel negativní věci zůstaly zachovány a naopak se ještě rozšířily o devastaci půdní úrodnosti (nehnojením organickými hnojivy, setím omezeného počtu plodin - obilí, řepka, kukuřice) – s tím mimochodem přímo souvisí i možnost vsakování vody a její zadržení v krajině.

Krajinu nyní spravují dva správci: ministerstvo zemědělství, které má poslání zajistit zemědělskou produkci a ministerstvo životního prostředí, které by mělo hájit mimoprodukční funkci krajiny.

K prosazení státních zájmů slouží zákony. K zajištění mimoprodukčních funkcí krajiny by měl fungovat zákon o ochraně přírody a krajiny. Dokonce existuje zákonný pojem – územní systémy ekologické stability (USES). Problém je, co si pod tímto pojmem představíme. Logika věci říká, že by to mělo být komplexní řešení krajiny včetně řešení eroze, zadržení vody v krajině, protože kde je voda, je i život a biodiverzita. Ve zkratce, měla by vzniknout krajina, kde může bez problému žít člověk i koroptev. Bohužel realita je trochu jiná.

MŽP mělo úžasnou startovací možnost v podobě velkého množství státní půdy a skomírajícího zemědělství. Mělo i dostatek finančních prostředků, aby se USES mohly realizovat. Bohužel, prvních deset let byl hlavní problém, co a jakou barvičkou se bude na plánech malo-

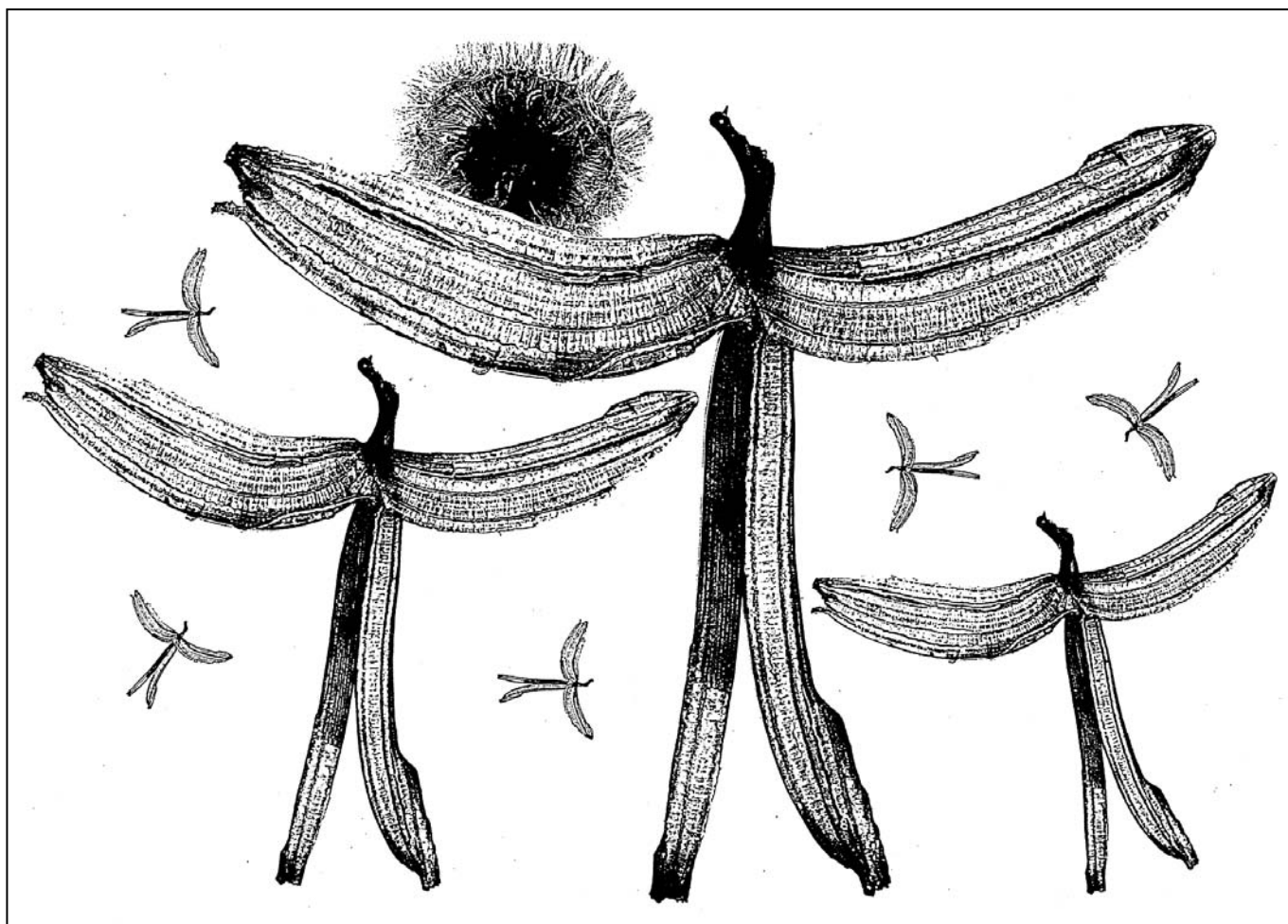
vat. Ale hlavně, tento pojem se scvrkl do představ, jak se budou organismy pohybovat krajinou z bodu A do bodu B. Potom zasáhlo MZe. Zjistilo se, že dochází k velkému záboru zemědělské půdy a proto se systémy ekologické stability přesunuly víc na lesní půdu, kde by tolik neměly vadit. Bohužel, představa o jejich provedení je, že se vysadí stromy a tím dojde k spasení. Tato představa je zcestná.

Kdyby došlo ke skutečnému řešení ekologické stability v daném katastru, tj. zabránění erozi (vodní i větrné), vyřešení navrácení a zadržení vody v krajině, aby mohlo dojít k doplnění hladiny spodních vod a omezení nebo zmírnění možnosti vzniku lokálních povodní (ale také někde i sucha s fatálními důsledky), vzniklo by dostatečné množství biotopů a zvýšila by se i biodiverzita.

Odborníci z MŽP řešili problematiku globální ochrany zeměkoule, museli získávat zahraniční zkušenosti, množit kůrovce na Šumavě a karase stříbřitého na Jižní Moravě. Možná proto jim nezbyl čas na ochranu domácí krajiny.

Státní půda se vesele privatizuje, probíhají pozemkové úpravy, které neřeší výše uvedené problémy, protože u nás stále platí socialistické normy, a proto, přestože v daném území je větrná a vodní eroze, tak úředně tam není.

Zemědělci dál pokračují v devastaci krajiny a vzhledem k tomu, že většinou nejsou vlastníky pozemků na

kterých hospodaří, klidně nasejí kukuřici na svah v ploše 100 a více hektarů, protože jim to socialistické normy umožňují a nějaká eroze, případně lokální povodeň, je jim ukradená.

Odborníci z MŽP v rámci roku biodiverzity přemýšleli, jak zdůvodnit, že dříve běžné druhy zemědělské krajiny (skřivan polní, čejka chocholátá, atd.) jsou stále vzácnější. Vymysleli předběžnou opatrnost, tedy raději nedělat pro ochranu naší zemědělské krajiny nic.

Vrátí se konečně odborníci z MŽP z výšin globálního oteplování na zem (na tu naši rodnou) a začnou spolupracovat s MZe na ochraně naší zemědělské krajiny?

Prvním krokem by mělo být použití zdravého rozumu. Podívat se, jak vypadala krajina před padesáti lety a vrátit tam chybějící prvky. Naši předci totiž nebyli hloupí a věděli, proč v daném území byla mez, louka, příkop nebo remíz. Dále je třeba zrušit socialistické normy, co je a není eroze i kde se můžou vysévat širokořádkové plodiny. Dále zemědělci, pokud chtějí dotace, by měli hospodařit tak, aby nedocházelo k erozi - rozdělit 100 a více hektarové lány biopásy, vysévat

meziplodiny, orat a obhospodařovat pozemky po vrs-
tevnících atd. Toto opatření by mohlo proběhnout okamžitě a bez velkých finančních nákladů. Stačí upravit a hlavně kontrolovat podmínky pro poskytování dotací do zemědělství.

Pozemkové úpravy, vedle vlastnických vztahů, by se měly zaměřit skutečně na řešení ekologické stability krajiny. Pod tímto pojmem by mělo být řešeno navrácení a zadržení vody v krajině, vyřešení eroze - vodní i větrné, ochrana proti lokálním povodním. Ochrana proti větrné erozi (větrolamy) zároveň sníží zavátí silnic, protože v současné krajině je silnice jediná překážka, kde se v zimě hromadí sníh, ochrání i obce před ničivými větry. Pokud proběhnou předchozí opatření, stoupne i biodiverzita a sníží se nebezpečí povodní.

Jen mám obavu, aby až se někdo probudí, pokud k tomu dojde, nebylo už příliš pozdě.

Josef Novák

odbor životního prostředí

*vedoucí oddělení ochrany přírody,
myslivosti a rybářství*

CHKO KOKOŘÍNSKO ZANIKLO, VZNIKLO CHKO KOKOŘÍNSKO - MÁCHŮV KRAJ

Nařízením vlády ze dne 9. 4. 2014, s účinností od 1. 9. 2014, byla k zajištění ochrany přírody a krajiny Kokořínska a Dokeska vyhlášena Chráněná krajinná oblast Kokořínsko – Máchův kraj. Navazuje na původní CHKO Kokořínsko, která zanikla k datu vzniku nové CHKO. Proti původnímu vymezení došlo ke značnému rozšíření území o severní oblast (Máchův kraj) a také k navazujícímu rozšíření původní CHKO. Nynější chráněná krajinná oblast se tedy skládá ze dvou částí, které nejsou vzájemně propojeny.

Na území CHKO je mnoho maloplošných chráněných území, která zajišťují cílenou ochranu. Jedná se o 3 národní přírodní rezervace, 2 národní přírodní památky, 6 přírodních rezervací a 18 přírodních památek. Předmětem ochrany je unikátní krajina Dubska, Mšenska, Liběchovska, Kokořínského dolu, Jestřebska, Dokeska, Podbezdězí, Ralska, Polomených hor a nivy

Ploučnice, Liběchovky a Pšovky s jedinečným geomorfologickým utvářením, jako jsou ploché pánve s četnými rybníky a rašeliništi, skalní města a kaňonovitá údolí, kvádrové pískovce, neovulkanické vrchy, přirozeně meandrující tok řeky Ploučnice a údolí potoků Liběchovky a Pšovky, harmonicky utvářená krajina se zachovalými ekologickými funkcemi formovaná dlouhodobou činností člověka s významným podílem přírodních blízkých lesních, skalních, lučních, vodních a mokřadních ekosystémů a na ně vázaných vzácných a zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů, s významným zastoupením dřevin rostoucích mimo les a řadou kulturních a historických památek a souborů lidové architektury, které dotváří charakteristický ráz této krajiny. Předmětem ochrany jsou také typy přírodních stanovišť a druhy, pro které byly vyhlášeny evropsky významné lokality a ptačí oblast na území chráněné krajinné oblasti.

Část CHKO nově zasahuje do okresu Mladá Boleslav a to na území města Bělá pod Bezdězem – k.ú. Vrchbělá. Původní část, tedy CHKO Kokořínsko, která byla vyhlášena v roce 1976, s rozšířením u Dolanského rybníka, má výměru 274 km². Nově vymezené území

Dokeska, tedy Máchův kraj, má rozlohu 136 km². Celková rozloha nové Chráněné krajinné oblasti Kokořínsko – Máchův kraj tak činí 410 km².

(V článku byly využity informace z webu CHKO Kokořínsko – Máchův kraj.)

Jan Jihlavec

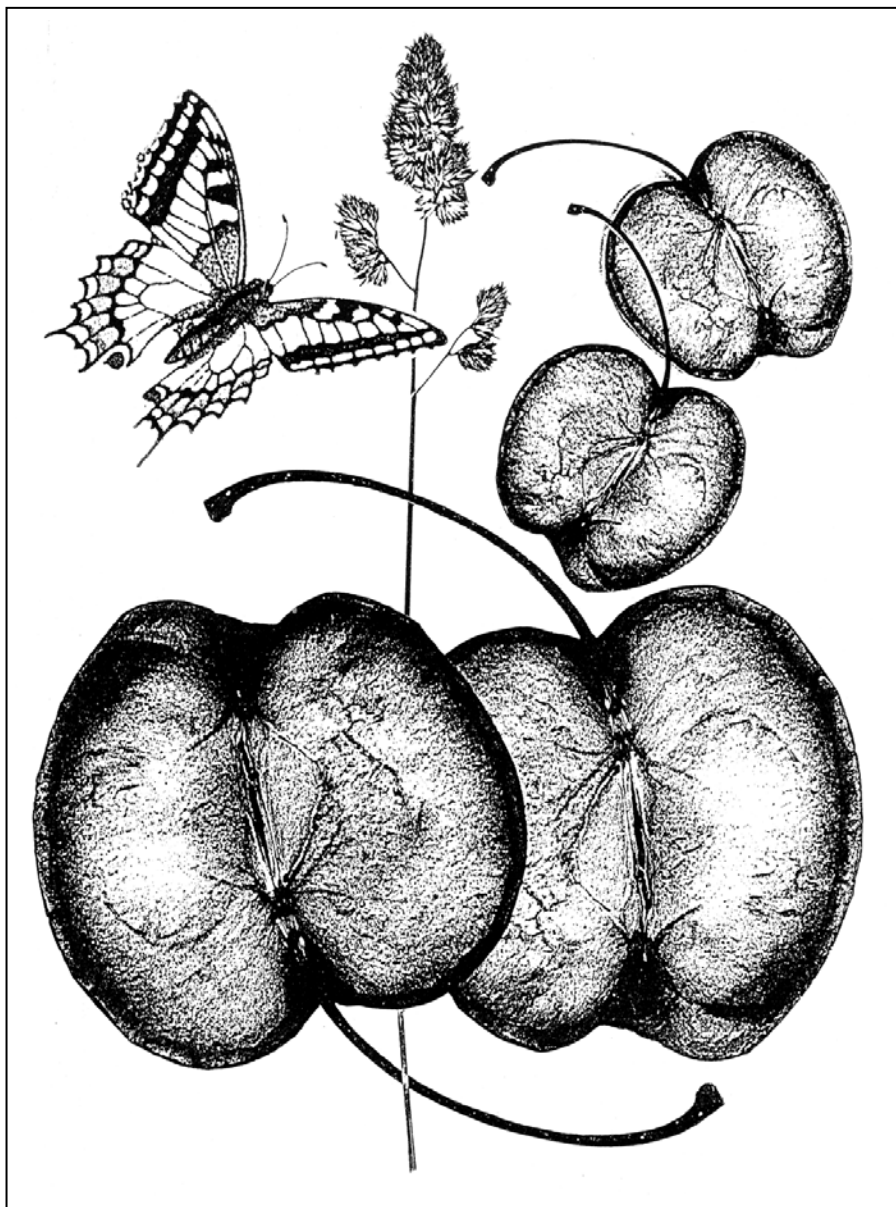
ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

S termínem environmentální výchova (týkající se životního prostředí - z angl. environmental) se již asi setkal úplně každý. Na toto téma bylo napsáno mnoho odborných knih, včetně vysokoškolských učebnic. Co si tedy pod tím termínem konkrétně představit? Podíváme-li se do literatury, tak se dovíme (s malými odlišnostmi v definicích), že se jedná o výchovu, která má vést každého z nás ke spoluodpovědnosti za současný i budoucí stav přírody, společnosti a za místo, ve kterém každý z nás žije. **Upozorňuje na důležitost šetrného využívání přírodních zdrojů, ukazuje na negativní dopady, které má plýtvání přírodními zdroji a to ve všech souvislostech.**

V některých alternacích se můžeme, mimo jiné, dočíst, že ukazuje smysluplnost využívání alternativních zdrojů energie. Zde ale už zřetelně vystupuje prvek demagogie s cílem vzbudit ve čtenáři či posluchači dojem, že veškeré alternativní zdroje energií jsou vždy pozitivní k životnímu prostředí. Environmentální výchova se také někdy prezentuje jako výchova k trvale udržitelnému rozvoji. Co je to trvale udržitelný rozvoj, vzhledem k jeho poněkud fiktivní možnosti existence při současném stavu civilizace (raději nebudu psát rozvoji), můžeme donekonečna vést polemiku. Tímto termínem jsem se zabýval v úvodníku Zpravodaje č. 1/2013. V podstatě jde z globálního pohledu o podobnou utopii, jako například reálnost stabilní existence komunismu. Ještě jinak řečeno, povedeme polemiku o nesmyslu. Od termínu trvale udržitelný rozvoj se proto již upouští a hledají se jiné vhodné definice pro cílový stav. V naší legislativě se však uvedený termín stále vyskytuje. **Přesto je však důležitost environmentální výchovy vysoká.** Nebo právě proto.

Environmentálně jsme vychovávaní neustále – sdělovacími prostředky, četbou literatury a všemi druhy komunikace s okolím, včetně komunikace v rodině. Někdy se o to snaží školy,

různé nezávislé organizace, obce i přímo stát. Úspěšnost environmentální výchovy se odvíjí od mnoha faktorů. Možná nejobtížněji se vychovává dospělá populace. Domnívám se, že ta snadněji podléhá demagogickým prvkům, které jsou účelově do environmentální výchovy vnášeny. Není zvyklá si klást tolik otázek jako mládež a tím pádem nenalézá tolik rozporů v odpovědích. Ale mohu se mýlit. Dospělí jsou zase zkušenější. Usuzuji ale z toho, že ve svých přístupech ke konkrétní problematice někteří lidé „létají ode zdi ke zdi“ v závislosti na tom, jakou podobu měla poslední informace, kterou v dané věci obdrželi. A nejsou to děti.

U environmentální výchovy je důležité, aby vyvolávala kladení otázek, nikoliv jen řešení. Předkládá-li environmentální výchova informace jako fakta k přijetí, pak je to špatně. Naopak musí vznikat otázky, na které budeme hledat, většinou obtížně, možnosti odpovědi. Každá odpověď s sebou téměř vždy přináší další nové otázky...

Cílem environmentální výchovy by mělo být snižování dopadů života jedince na okolí, resp. hledání cest jak toho dosáhnout - vytváření a naplňování cílů pro toto snažení. Může to být třeba vytvoření vlastních pravidel, se kterými dotyčný člověk souzní a která přirozeně dodržuje (působením environmentální výchovy se mohou pravidla posouvat ve prospěch životního prostředí), nebo to, při troše nadsázky, současně může být snaha o aktivní vstup do politiky s jasnými (i když někdy

idealizovanými) environmentálními cíli, ale mohou to být i jiné cesty, včetně alternativního způsobu života... Pro lepší představu uvedu příklad chování různých jedinců ve stejné situaci. *Situace: jízda vlakem – první člověk vyhodí dopitou plastovou láhev od koly z okna, druhý ve stejné situaci vhodí láhev do odpadkového koše, třetí si ji ponechá pro odložení do kontejneru na PET a u čtvrtého tato situace nemůže nastat, protože na cestách používá opakovaně stejnou plastovou nebo skleněnou láhev s vodou z vodovodu, případně doma uvařeným čajem.* Zkuste se sami zařadit, kam patříte. **Zde už je na každém jedinci, jakou cestu si najde, jakou ekologickou stopu po sobě zanechává.** Environmentální výchova pomáhá právě v tom hledání pozitivnějších a šetrnějších přístupů k prostředí.

Jan Jihlavec

VYHODNOCENÍ ZNEČIŠTĚNÍ OVZDUŠÍ V MLADÉ BOLESLAVI V RÁMCI PROJEKTU ZÁKLADNÍHO VÝZKUMU CENATOX V ÚNORU 2013

Mladá Boleslav a okolí je oblast s dlouhodobě známou zhoršenou kvalitou ovzduší, s očekávaným významným vlivem zejména dopravy, ale i lokálních topenišť. Z tohoto důvodu byla vybrána jako kontrolní lokalita pro výzkum znečištění ovzduší průmyslově silně zatíženého Ostravska. Cílem projektu bylo porovnání toxicity ostravského a mladoboleslavského znečištění a určení jeho původu.

CENATOX v Mladé Boleslavi mimo jiné prokázal, že nad městem se v zimě tvoří „polévka“, syčená různými zdroji, jejíž složení se však nad většinou areálu města významně neliší. Měření v areálu městského stadionu na Severním sídlišti jsou reprezentativní pro celé město. Modelování zdrojů zimního znečištění ukázalo přesvědčivě a překvapivě, že doprava se na něm podílí pouze necelou pětinou! Čtyři pětiny prachového znečištění zachyceného v únoru 2013 v Mladé Boleslavi mělo svůj zdroj ve spalování biomasy (zejména dřeva) a hnědého uhlí.

Učinit tyto a další závěry bylo možné díky dvěma typům zařízení:

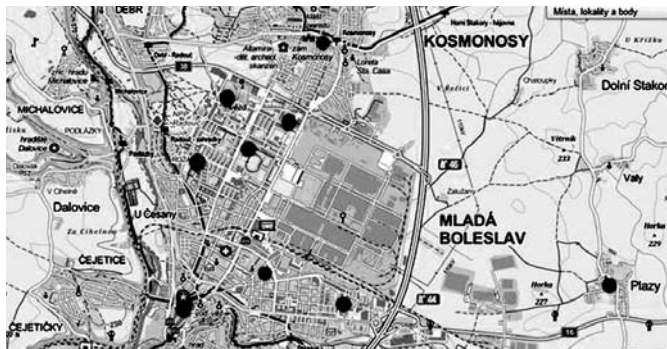
Menší přenosná zařízení (viz. foto)

Devět přístrojů, které z dálky vypadaly jako zvláštní kufry s komínky na trojnožkách, řešiteli zkráceně označované jako DustTraky, bylo (s dvěma výjimkami) umístěno ve městě a jeho okolí ve výšce nad 10 m, aby byl eliminován vliv přízemních emisí prachových částic z dopravních prostředků. Jejich lokalizaci ukazuje mapa (viz. obr.).

Ty na školských zařízeních a na radnici byly na svá místa instalovány již dva týdny před spuštěním hlavní měřicí stanice. Většina z nich pak fungovala ještě více než dva týdny po ukončení jejího provozu - máme tak

Menší přenosné zařízení - střecha kina Forum

Rozmístění přenosných zařízení

k dispozici data za téměř celý únor a polovinu března 2013.

Cílem této části projektu, poskytující každých pět minut informace o znečištění PM10, bylo určení míry

reprezentativnosti dat z hlavní stanice i pro další hodnocené části areálu města. Jinými slovy určit, jestli má hlavní měřicí stanice dostatečnou výpovědní hodnotu pro jeho širší areál. Ukázalo se, že tomu tak opravdu je. Zároveň lze říci, že hodnoty znečištění ovzduší, které měří od dubna 1998 automatizovaný imisní monitoring ČHMÚ, byly a jsou obdobně reprezentativní.

Hlavní stanice - kontejner (viz. foto)

Odebírala vzorky z výšky cca 3 metry nad zemí v areálu Atletického stadionu Jana Železného. Po celou dobu

Hlavní stanice - kontejner

měření na hlavní stanici byly kontinuálně odebírány tři velikostní podskupiny (frakce) pevných částic v ovzduší (aerosolu) - A (1,15 – 10 μm), B (0,34 – 1,15 μm) a C (0,15 – 0,34 μm) – s integrační dobou 60 minut. Zároveň byly měřeny pětiminutové koncentrace PM₁₀. Meteorologické charakteristiky jako rychlost a směr větru, teplota a vlhkost, byly stanovovány také každých 5 minut. Srážkový úhrn dokonce každou minutu.

Vzorky všech tří velikostních frakcí aerosolu byly následně analyzovány v americké Lawrence Berkeley National Laboratory pro obsah 28 prvků (Na, Mg, Al, Si, P, S, Cl, K, Ca, Ti, V, Cr, Mn, Fe, Co, Ni, Cu, Zn, Ga, As, Se, Br, Rb, Sr, Y, Zr, Mo a Pb).

Část vzorků PM₁, která byla odebírána samostatně, byla analyzována na obsah různých diagnostických látek v částicích. Například levoglukosan, mannosan a pícen, které jsou typické pro emise ze spalování biomasy a uhlí.

Odběrovou kampaň, probíhající od 14. do 27. února, charakterizovaly mírné zimní teploty (medián = -2,2 °C), převládající SV až SZ proudění s nízkou rychlostí proudění větru (medián = 1,3 m.s⁻¹) a hmotnostní koncentrace PM₁₀ pod stanovenými 24hodinovými imisními limity pro PM₁₀ (medián = 28,7 $\mu\text{g.m}^{-3}$). Jemná frakce aerosolu v PM₁₀ tvořila během celé odběrové kampaně v průměru 89 % a hrubá frakce v průměru 11 %.

Vyhodnocení původu znečištění

Pro jednotlivé emisní zdroje jsou známy jejich typické prvkové „otisky prstů“. Statistické zpracování souboru

velmi podrobných dat umožnilo v Mladé Boleslavi ve „změti velkého množství čar“ zachytit příspěvek několika typických otisků - zdrojů emisí a stanovit jejich podíl na jemném (0,15-1,15 μm) nebo hrubém (1,15- 10 μm) aerosolu během měření. Odborně řečeno - výsledkem modelu Positive Matrix Factoring (PMF), používaném americkou EPA, byly čtyři faktory pro jemný a tři faktory pro hrubý aerosol.

První faktor jemné frakce byl určen jako **spalování biomasy** na základě vysokých koncentrací Cl, K, Zn, organického a celkového uhlíku. Příspěvek faktoru byl významný především v průběhu víkendů 16. – 17. a 23. – 24. února. Příspěvek rostl v odpoledních hodinách a dosahoval maxim okolo půlnoci. Tento denní průběh poukazuje na spalování biomasy v lokálních topeništích na předměstích Mladé Boleslavi. Faktor za sledované období přispíval 49 % k celkové hmotě PM_{0,15 – 1,15}. Časový průběh spalování biomasy koreluje s levoglukosanem a mannosanem, látkami indikujícími spalování biomasy.

Druhý faktor s vysokým obsahem S, K, organického a elementárního uhlíku, odpovídá **spalování uhlí**. Příspěvek faktoru byl značný na začátku odběrové kampaně, který charakterizovala průměrná rychlost větru do 1 m.s⁻¹ a průměrná teplota -2 °C. Příspěvek faktoru k celkové koncentraci PM_{0,15 – 1,15} byl 34 %. Časový průběh faktoru velmi dobře koreluje s koncentracemi pícenu v PM₁, sloučeninou indikující spalování hnědého uhlí.

Faktor **doprava** byl určen především na základě vysoké koncentrace prvků zemské kůry a přítomnosti Cu, prvku typického pro otěr brzdových destiček. Faktor zahrnuje emise výfukových plynů automobilů a otěry. Jeho příspěvek byl po celou odběrovou kampaň konstantní a tvořil 16 % z hmoty PM_{0,15 – 1,15}.

Faktor s vysokým obsahem kovů, především Mn, Fe, Cu a Zn, odpovídá **průmyslu**. Výrazný příspěvek faktoru dne 15. a 25. února jsou způsobeny změnou směru větru s převládajícím směrem proudění z východu. Celkový příspěvek faktoru k PM_{0,15 – 1,15} byl 1 %.

Jako dominantní zdroj hrubé frakce aerosolu s příspěvkem 80 % k celkové koncentraci PM_{1,15 – 10} bylo identifikováno **spalování biomasy a uhlí**, faktor s vysokým obsahem S, K a kovů.

Druhý faktor byl určen na základě vysokých koncentrací prvků zemské kůry jako **resuspenze silničního prachu**. Příspěvek faktoru k PM_{1,15 – 10} byl 14 %.

Faktor s vysokým obsahem Cu a Zn odpovídá **otěru brzdových destiček a pneumatik**. Příspěvek tohoto třetího faktoru k celkové hmotě PM_{1,15 – 10} tvořil 6 %.

Závěry

Klíčovým zjištěním, se kterým bude potřeba dále velmi důsledně pracovat, je to, že v areálu Severního sídliště, resp. města v širším slova smyslu, je minimum zdrojů typu lokální topeniště. Ta se koncentrují zejména

v okrajových a příměstských částech v katastru Mladé Boleslavi a dále i v okolních obcích. Bez omezení těchto emisí bohužel není možné zlepšení kvality ovzduší na území města. Rostoucí počet lokálních topenišť na pevná paliva - např. i přitápění krbovými kamny, znovuzapojení kotlů na pevná paliva a pálení komunálního odpadu - povede k předvídatelným problémům a negativně ovlivní zdraví všech obyvatel města.

Pro další podrobné zmapování původu a distribuce znečištění nad naším městem bude v prosinci letošního roku provedeno podrobné mapování dálkově řízenou vzduchodolí, které se v únoru 2013 z technických důvodů nemohlo realizovat. Vzduchodol' s operačním rádiem cca 5 km nese pouze přístroje k měření: teploty, relativní vlhkosti, počtu částic v rozsahu 20 nm – 10 000 nm a současně koncentrací PM_{1,0}, PM_{2,5}

a PM₁₀. Všechna měření se dějí se vteřinovým rozlišením - záznamem! Je plánováno několik dní jejího provozu. Létat ale může pouze tehdy, nebude-li silně sněžit/ pršet, resp. nebude-li vát silný vítr. Měření vzduchodolí budou opět doplněna údaji z malých přenosných analyzátorů PM₁₀ na střechách vybraných zařízení v různých částech města.

Za technickou stránku a zpracování dat letových měření atmosférického aerosolu bude opět odpovědný řešitelský tým RNDr. Jana Hovorky, Ph.D., z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

O dalších výstupech projektu CENATOX Vás budeme ve Zpravodaji opět informovat. Zájemce o podrobnější informace lze odkázat na www.mb-eko.cz.

David Hradiský

přírodovědec, redaktor portálu mb-eko.cz

OCHRANA OVZDUŠÍ A OBČAN TOPIČ

Jsme na začátku nové topné sezony 2014 -2015 a veřejnost se zase o něco více začíná zajímat o kvalitu a čistotu ovzduší, o to co dýcháme a jak nám to škodí. Není to tak dávno, kdy jsme se nejvíce zajímali o velké zdroje, několikrát do roka je kontrolovali, zkoumali, jaký kouř vychází z vysokých komínů. Tyto znečišťovatelé byli přinuceni k častějšímu měření emisí a k obrovským investicím do instalace technologií, které minimalizují úniky škodlivých látek do ovzduší.

Podle nejnovějších statistik se ovšem do popředí největších znečišťovatelů ovzduší v ČR dostala lokální topeniště a automobilová doprava. Nyní si bude muset do svědomí sáhnout široká veřejnost a uvědomit si, že stará kamna a hlavně způsob jak kdo topí a čím topí, je to, co nám tu nejvíce škodí. Je škoda, když se obce snaží plynofikovat a občanům usnadnit a zpříjemnit komfort topení a zároveň, navzdory této snaze, mnozí z občanů zůstávají u pevných paliv. A někdy opravdu stačí jeden, aby v celé obci bylo kouřmo a nedýchatelno. V dnešní době je to hodně o penězích, ale začíná se blýskat na lepší časy. Nabídka krajských tzv. kotlíkových dotací a dotační program MŽP Zelená úsporám se začínají

více dostávat do povědomí veřejnosti a lidé tyto programy začínají více využívat. Nákup nového kotle na plyn, biomasu nebo pořízení tepelného čerpadla či solárních systémů vás může přijít až o polovinu méně. Na tuzemském trhu by se již neměli vyskytovat kotle nižší než třetí emisní třídy a proto by pro provozovatele těchto nových zařízení neměl být problém dodržovat povinnosti uvedené v novém zákoně č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, který, mimo jiné, ukládá povinnost pro všechny provozovatele spalovacích stacionárních zdrojů na pevná paliva o jmenovitém tepelném příkonu od 10 do 300 kW včetně, sloužící jako zdroj tepla pro teplovodní soustavu ústředního topení, zajistit první kontrolu technického stavu a provozu zdroje nejpozději do 31. prosince 2016. Po tomto datu mohou pracovníci příslušných ORP občany vyzývat k předložení dokladu o provedení takovéto kontroly a provozovatele nevyhovujících zdrojů sankcionovat. Tato povinnost a kontrola se opakuje vždy po dvou letech a tak je možné, že z našich obcí konečně zmizí obtěžující, štiplavý a nedýchatelný dým.

Monika Rodová

odbor životního prostředí

oddělení ochrany půdy, lesa, ovzduší a odpadů

ÚROVEŇ TŘÍDĚNÍ ODPADŮ NA ÚZEMÍ OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ MLADÁ BOLESLAV V OBDOBÍ OD 1. 10. 2012 DO 30. 9. 2013

Až v letních měsících 2014 byly zveřejněny výsledky soutěže obcí ve třídění odpadů za rok 2013. Podrobnější informace lze nalézt na webu <http://www.stredoces-ke-odpady.cz/>.

Obce a města jsou opět rozděleny do čtyř kategorií podle počtu obyvatel: 1. kat.: do 499 obyvatel, 2. kat.: 500 až 1999 obyvatel, 3. kat.: 2 000 až 10 000 obyvatel a 4. kat.: nad 10 000 obyvatel.

Hodnocení probíhalo podle následujících kritérií:

- Celková výtěžnost papíru v nádobovém způsobu sběru (v kg na obyvatele a čtvrtletí).
- Celková výtěžnost papíru v ostatním způsobu sběru (v kg na obyvatele a čtvrtletí).
- Celková výtěžnost plastu v nádobovém i ostatním způsobu sběru (v kg na obyvatele a čtvrtletí).
- Celková výtěžnost skla (čiré i směsné) celkem v nádobovém i ostatním způsobu sběru (v kg na obyvatele a čtvrtletí).
- Dostupnost veřejné sběrné sítě. Dostupnost veřejné sběrné sítě – je dána dosažením maximálního limitu pro počet obyvatel na průměrné sběrné místo a současně dosažením minimálního limitu pro instalovaný objem průměrného sběrného místa. Průměrné sběrné místo se stanoví jako součet všech instalovaných sběrných nádob na papír, plast a sklo směs, přičemž v místě jsou průměrně 3 nádoby. Minimální instalovaný objem průměrného sběrného místa se stanoví jako podíl součtu instalovaného objemu všech sběrných nádob na papír, plast a sklo směs, a počtu obyvatel v obci (dle statistiky ČSÚ).
- Efektivita sběrné sítě, tj. poměr mezi množstvím vyříděných využitelných složek odpadu a celkovým obsluženým objemem sběrových nádob a pytlů (měrná hmotnost odpadů v nádobě v kg/m³). Příslušný počet bodů byl soutěžícím obcím přidělen pouze v případě, že poměr se bude pohybovat ve stanovených intervalech.
- Zavedení dvojkomoditního sběru skla v obci (sběrové nádoby zvlášť pro čiré a barevné sklo). Podmínkou pro získání bodů je vykazání vyvezeného množství bílého skla v období hodnoceného čtvrtletí.
- Zavedení sběru nápojových kartonů. Podmínkou pro získání bodů je vykazání vyvezeného množství nápojového kartonu v období hodnoceného čtvrtletí.
- Sběr kovů -zajištění odděleného sběru kovových odpadů ve sběrném dvoře, sběrném místě, mobil-

ním sběrem organizovaným v rámci systému obce. Podmínkou pro získání bodů je vykazání vyvezeného množství kovů v období hodnoceného čtvrtletí.

Do kategorie obcí **do 499 obyvatel** náleželo celkem 627 obcí středočeského kraje. Vítězem se stala obec Pavlov (okr. Kladno). Tato obec zvítězila již potřetí v řadě, což je jistě pozoruhodné. Na 6. místě se umístila obec Sedlec, ale nepodařilo se mi zjistit, zda se jedná o „náš“ Sedlec, či Sedlec v okrese Praha-východ. Na výborném 14. resp. 15. místě skončily obce Dolní Slivno a Pětikozly. Pětikozly patří mezi nejlepší tradičně. V první stovce jsou ještě další 4 obce z území obce s rozšířenou působností (ORP) Mladá Boleslav. Bohužel více našich obcí obsadilo místa v poslední padesátce.

Do kategorie **500 až 1999 obyvatel** bylo zařazeno 403 obcí. ORP Mladá Boleslav zde má 19 zástupců. V první stovce není žádný. Stejně tomu bylo i předešlý rok. Tradičně nejlépe je na tom Kropáčova Vrutice (156. místo, minule 139), jen kousek za ní je Krnsko (159). Na třetím místě z našich obcí je Bradlec (177, minule 115). Vítězem, stejně jako v minulých dvou ročnících, je obec Čisovice (okres Praha – západ).

Kategorie **2 000 až 10 000 obyvatel** zahrnuje v kraji celkem 82 obcí. Z našeho ORP je jich 7. V minulých letech bylo nejlepší město Benátky nad Jizerou (14., 16., a 18. místo). Letos skončilo na 35. místě. Před ním se umístilo město Dobruška (28), které bylo v této kategorii nejlepší v regionu v roce 2011 a nyní tedy opět. Jako třetí nejlepší z regionu bylo město Dolní Bousov (40). Celkově si naše obce v této kategorii pohoršily. V kategorii zvítězila obec Strančice. Vítěz předchozích dvou ročníků obec Řevnice, skončila tentokrát čtvrtá.

V kategorii obcí nad 10 000 obyvatel je celkem 19 měst středočeského kraje. Mladá Boleslav skončila na 8. místě. Je to posun o tři příčky zpět proti minulému umístění. Předtím však byla 2x na 15. místě, takže toto umístění lze určitě považovat za dobré. Opět zvítězilo město Mělník.

Jan Jihlavec

HLÁŠENÍ O PRODUKCI A NAKLÁDÁNÍ S ODPADY

Rok se s rokem sešel a opět se blíží termín, kdy je třeba, aby obce, které vyprodukovaly více než 100 kg nebezpečných odpadů nebo více než 100t ostatních odpadů za kalendářní rok, zpracovaly Hlášení o produkci a nakládání s odpady za uplynulý rok. Tuto povinnost ukládá v § 39 odst. 2, zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů.

Hlášení je třeba **do 15. února 2015** zaslat prostřednictvím Integrovaného systému plnění ohlašovacích povinností (ISPOP) obci s rozšířenou působností, kterou je v tomto případě Magistrát města Mladá Boleslav.

Pro splnění ohlašovací povinnosti prostřednictvím ISPOP, musí být obec v tomto systému zaregistrována. Bez registrace není možné hlášení podat. Registrace subjektu umožňuje ohlašovatel odeslat hlášení přímo do systému a dále přístup k uživatelskému účtu v ISPOP, ve kterém jsou zobrazena všechna zaslaná hlášení a stav jejich zpracování. Způsob registrace je uveden na stránkách ISPOP (<https://www.ispop.cz>).

Do systému ISPOP lze hlášení zaslat pouze v elektronické podobě. Pokud obec nevlastní odpovídající program (Datový standard MŽP), je možné hlášení vyplnit na inter-

netových stánkách společnosti INISOFT (<http://odpady.inisoft.cz>).

Pro obce je nejvhodnějším způsobem splnění výše uvedené povinnosti, zaslání Hlášení do systému ISDS (datové schránky MŽP). Tato datová schránka má název: ISPOP (Ministerstvo životního prostředí), zkratka (ID): 5eav8r4. Tomuto podání však musí předcházet registrace v systému ISPOP. Pokud obec podávala Hlášení prostřednictvím systému ISPOP již v předchozích letech, má

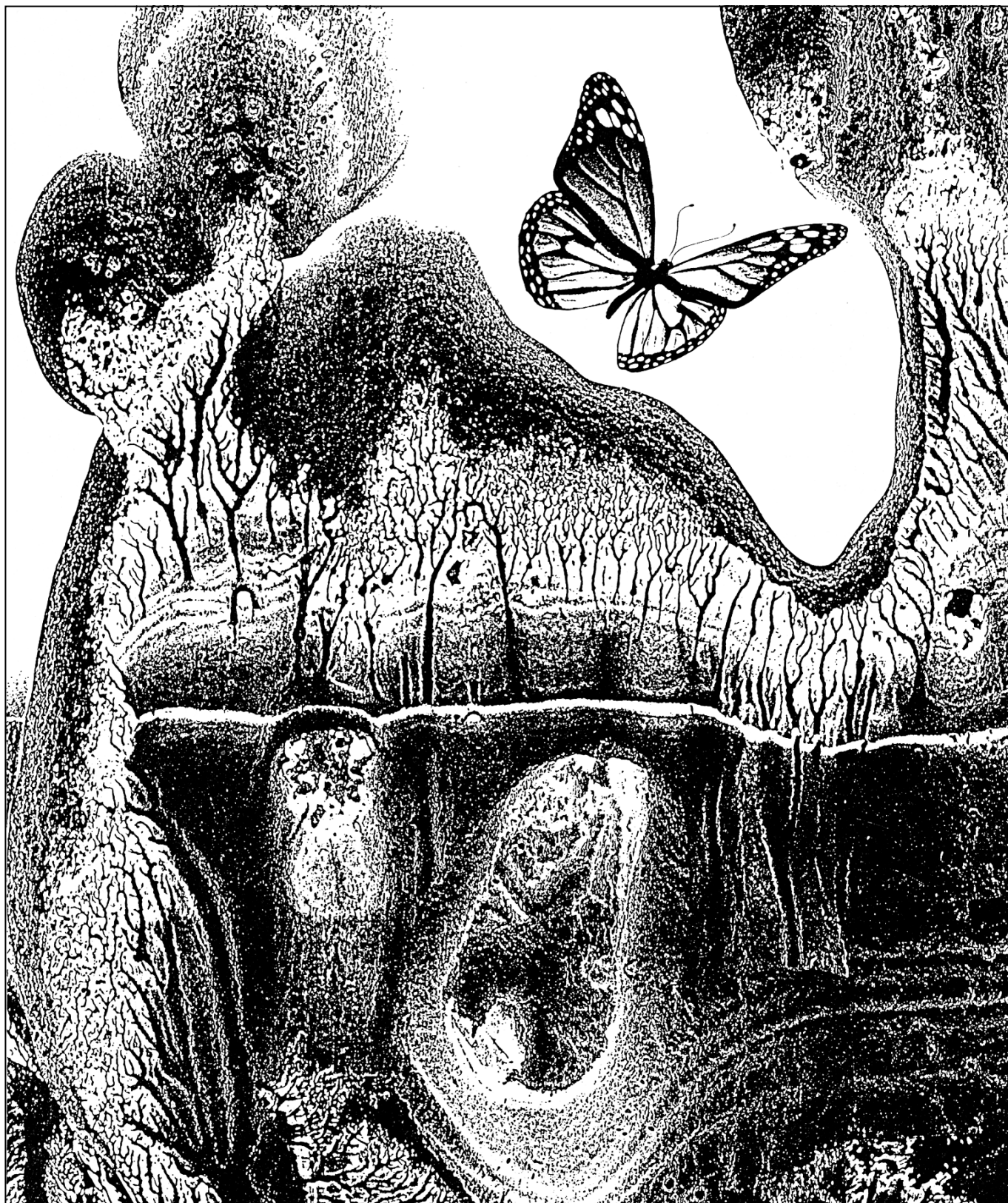
již registraci provedenu a přístupová hesla jsou platná i pro podání Hlášení za rok 2014.

Vzhledem k tomu, že v současnosti je stále více kladen důraz na kvalitu a včasnost podaných hlášení, je v zájmu obce aby ohlašovací povinnost splnila nejen pravdivě a úplně, ale i v zákonem stanoveném termínu.

Jitka Bartoňová

odbor životního prostředí

oddělení ochrany půdy, lesa, ovzduší a odpadů

NOVELA ZÁKONA O ODPADECH

Ve sbírce listin vyšla těsně před uzávěrkou Zpravodaje pod číslem 229/2014 Sb. novela zákona č. 185/2001 Sb. o odpadech, účinná od 1. ledna 2015. **Novela zavádí povinné třídění kovů a biologického rozložitelného odpadu.** Z toho vyplývají povinnosti pro obce toto pro své občany zajistit. Dále omezuje skládkování veškerého smíšeného komunálního odpadu, využitelného a recyklovatelného odpadu v termínu do roku 2024. Na skládky budou moci provozovatelé ukládat méně materiálu na její zabezpečení, a to nejvýše pětinu celkové hmotnosti. V souvislosti se změnami by ještě měly vzniknout prováděcí předpisy.

O novele se v parlamentu velmi diskutovalo z pohledu omezení výkupu kovů. Senát ve svém pozměňovacím návrhu navrhoval, aby bylo možné vykupovat odpady pouze bezhotovostně a to pouze od fyzických osob podnikajících a od právnických osob. Dále senátoři navrhovali posunout povinnost třídít biologicky rozložitelný odpad na 1. dubna 2014. Tyto návrhy však dolní komora parlamentu nepřijala a schválila novelu zákona o odpadech ve znění postoupeném Senátu ČR.

Jan Jihlavec

JEZY A MALÉ VODNÍ ELEKTRÁRNY (MVE) NA JIZEŘE - ROŽÁTOV (Ř. KM 39)

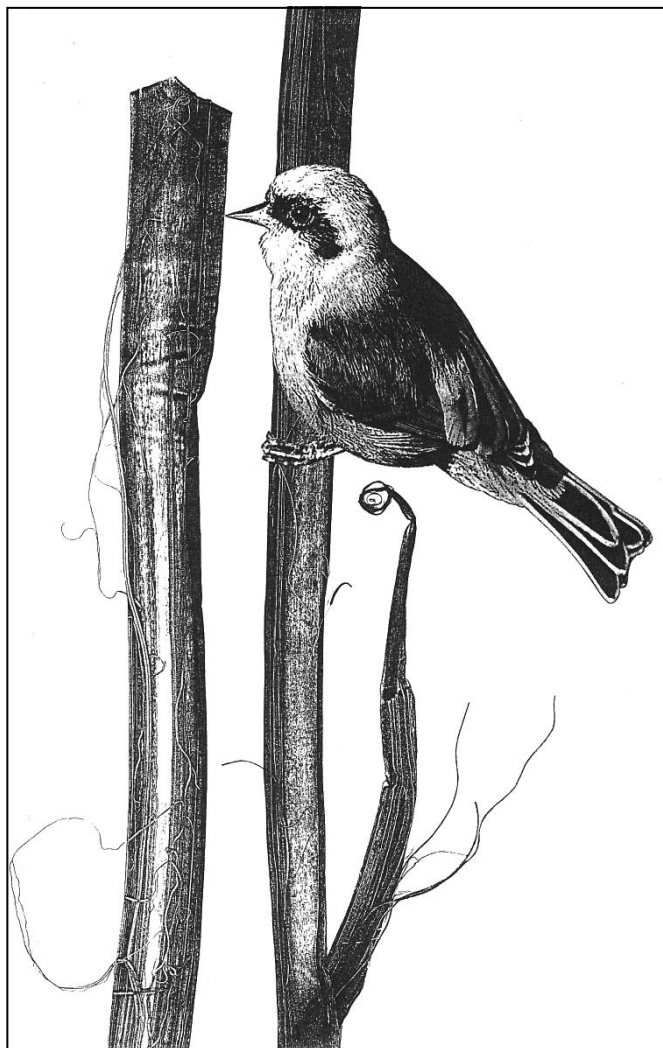
Původní jez byl zřízen v r. 1606 Bohuslavem a Evou Hanenštejnskovými z Lobkovic a sloužil pro pohon mlýna. V roce 1878 přešlo vodní dílo do majetku Josefa Čáslavského z Mladé Boleslavi a nadále sloužilo ke hnaní mlýnských strojů, mlýnice a pily. V roce 1916 zakoupila vodní dílo firma Laurin&Klement a.s. a od ní v r. 1928 Družstevní závody Dražice. Poté přešlo vodní dílo následkem delimitačních řízení do správy Energetických rozvodných závodů Praha. Jeho vodohospodářská část potom v roce 1962 přešla do správy Okresní vodohospodářské správy Mladá Boleslav, od které toto zařízení v r. 1966 převzalo Ředitelství vodních toků – Správa povodí Labe, jehož nástupcem je od r. 2001 Povodí Labe, státní podnik, Hradec Králové.

V roce 1919 bylo firmě Laurin&Klement a.s. uděleno vodoprávní povolení k využití vodní síly řeky Jizery dvěma Francisovými turbínami. Hlavním účelem, pro který bylo vodní dílo vybudováno, je využití vodní energie v průběžné vodní elektrárně. Hlavní jez směrově a spádově stabilizuje koryto Jizery a zlepšuje odtokové poměry.

V roce 1997 byla Fondem národního majetku Malá vodní elektrárna (dále jen „MVE“) prodána firmě KTZ – Elektro s.r.o. a od roku 2010 je majitelem a provozovatelem energetické části vodního díla firma ELDRIFT s.r.o.

Vodní dílo lze rozdělit na vodohospodářskou část, kterou je pevný jez se šterkovou propustí a energetickou část, kterou tvoří přivaděč, vtokový objekt, odlehčovací pevný jez s jalovou propustí, vtokový objekt na MVE, samotná MVE a odpad z MVE. Pevný jez lichoběžníkového průřezu se zkosenou návodní částí je hlavním vzdouvacím objektem, který byl původně tvořen dřevěnou rámovou konstrukcí vyplněnou lomovým kamenem. Šikmé předprsí jezu je betonové, na návodní straně zapuštěné mezi dvě Larsenové stěny. Jezová koruna je přímá, 76 m dlouhá. Podjezí je opevněno kamenným záhozem. Šterková propust při pravém břehu je hrazena dvěma dřevěnými stavidly, přičemž vyhrazení jedné tabule trvá

cca 10 minut, ručně 30 minut. Přivaděč je 170 m dlouhý se zpevněným dnem, překlenut dvěma mosty pro areál Povodí Labe, státní podnik. Vtokový objekt tvoří stavidlo o třech polích, jímž lze řídit množství vody odebírané z jezové zdrže pro MVE. Odlehčovací pevný jez je umístěn v pravém břehu přivaděče před vtokem do turbíny, s přelivnou hranou délky 16,85 m a šířkou jezového těle-

sa 9,4 m. Jalová propust při levém břehu je hrazena dřevěným elektromechanicky ovládaným stavidlem. Vtokový objekt na MVE tvoří jemné strojně stírané česle a vlastní vtok rozdělený na dvě části hrazené dvojicí stavidel. V budově MVE se nachází strojovna, kde jsou dva generátory a dva převodové mechanismy. V MVE jsou instalovány dvě Francisovy turbíny fy Prokop a syn Pardubice, o hltlosti každé z nich 9,5 m³/s, výkonu 138 kW při 43 ot/min a hrubém spádu 1,90 m. Regulace hltlosti turbín je elektrohydraulická a je ovládána hladinovou regulací. Turbínami je využíván pouze přirozený přítok do jezové zdrže. Odpad, dlouhý 102 m, je v části pod MVE veden v nábrežních zdech, následně je koryto odpadu zpevněno kamennou rovnatinou.

Jak manipulovat na vodním díle říká Manipulační řád, vypracovaný v tomto případě podnikem Povodí Labe, státní podnik, schválený zdejším vodoprávním úřadem. K vlastnímu jezu vydává vodoprávní úřad rovněž povolení k nakládání s povrchovými vodami – k jejich vzdouvání popř. akumulaci. K energetické části vodního díla, kte-

rou je MVE, vydává vodoprávní úřad povolení k nakládání s povrchovými vodami – k využívání jejich energetického potenciálu. Každý provozovatel takového vodního díla je povinen ho řádně udržovat, což obnáší v některých případech i vypuštění jezové zdrže (v tomto případě v délce 4 015 m) tak, aby opravované části vodního díla nebyly zatopeny vodou a bylo možné je opravit. Tato manipulace je vždy řádně oznámena a projednávána s těmi, kterých se týká, jako je například místní organizace Českého rybářského svazu nebo vlastníci oprávnění odebírat povrchovou vodu v místech jezové zdrže.

Udržování vodních děl tvořených jezem a malou vodní elektrárnou je velice nákladné. Proto patří velké díky těm, kteří o ně pečují, neboť neslouží jen k výrobě ekologické energie a ke zlepšení spádových poměrů na toku prospívajících stabilizaci říčního koryta, ale i k regulaci povodňových průtoků.

*Andrea Jaroměřská
odbor životního prostředí
vedoucí oddělení vodního hospodářství*

HAVÁRIE NA VODÁCH

Od vydání minulého Zpravodaje došlo k těmto havarijním situacím:

Poměrně závažná byla havárie v pondělí 11. 8. 2014 dopoledne, kdy havaroval kamion na silnici I/38 v Debrži, u tamějšího zahradnictví. Z nádrží kamionu vyteklo zhruba 280 litrů nafty. Z tohoto množství byla část zachycena na vozovce a větší část unikla do horninového prostředí. Odbor životního prostředí uložil vlastníkovu kamionu provedení nápravných opatření k zajištění ochrany vod.

K méně rozsáhlé havarijní situaci došlo v úterý 16. 9. 2014 odpoledne. Ze stavebního stroje při práci v ulici 17. listopadu v Mladé Boleslavi uniklo do horninového prostředí cca 20 litrů hydraulického oleje. I v tomto případě došlo k okamžitému odtěžení kontaminované

zeminy.

V dalších dvou případech se nejednalo o havárii ve smyslu § 40 zákona č. 254/2001 Sb. o vodách. Přesto, na základě požadavku hasičů, k nim pracovníci odboru životního prostředí vyjeli. Jednalo se o úhyn ryb v Borečovském rybníku. Událost byla hlášena v neděli 29. 9. 2014 před 12 hodinou. Na místě nebylo zjištěno vniknutí závadných látek do rybníku ani do přítoků a podle charakteristik úhynu bylo konstatováno, že příčinou byl kyslíkový deficit. Situace se okamžitě začala řešit odpouštěním „spodní“ vody a navýšením přítoků z dalších dvou rybníků, kde problémy nebyly.

Opět v neděli, tentokrát 12. 10. 2014, došlo k požáru v části s průmyslovými odpady na skládce v Benát-

kách nad Jizerou. Nejednalo se o nějaký rozsáhlý požár a nedošlo při něm k ohrožení podzemních ani povrchových vod.

K nejzávažnější havárii podle zákona o vodách došlo 22. 10. 2014, kolem 11 hodiny v obci Sukorady. Došlo k proražení nádrže kamionu. Uniklo asi 300 litrů motoro-

Havárie v Sukoradech

vé nafty do dešťové kanalizace, která je pod obcí vyústěna do Klenice. Naštěstí, vzhledem k zanesení kanalizace sedimenty a její délce, nebyl zjištěn únik až do Klenice. Na místě byla původci havárie uložena nápravná opatření a byla povolána odborná firma k její likvidaci.

K nepříjemné havarijní situaci došlo v pondělí 27. 10. 2014 ráno, kdy byl nahlášen únik nafty z nádrže odstaveného tureckého kamionu v průmyslové zóně Plazy. Nafty neuteklo naštěstí mnoho a tak zásah hasičů s použitím sorbentu byl dostačující. Nepříjemné to však bylo v tom, že se evidentně nejednalo o nehodu, ale o technickou závadu. Tedy pojišťovna by zřejmě z povinného ručení nehradila sanační práce. Ty by byly nutné, pokud by nafty uniklo více než deklarovaných max. 20 litrů. Vymáhání možných nákladů (které mohou jít u podobných havárií do statisíců) po tureckém přepravci, by asi bylo velmi těžko řešitelné.

U všech popsanych situací byla přítomna zásahová jednotka hasičů, Policie ČR a také pracovníci odboru životního prostředí.

Jan Jihlavec

SKUPINOVÝ PROJEKT MLADOBOLSLAVSKO, ČIŠTĚNÍ A ODKANALIZOVÁNÍ ODPADNÍCH VOD II

V úterý 23. září 2014 byl slavnostně ukončen regionální projekt Mladoboleslavsko, čištění a odkanalizování odpadních vod II. Událost se konala v areálu nově zrekonstruované čistírny odpadních vod v Mnichově Hradišti. Projekt byl zaměřen na komplexní řešení aglomerace Dobrovice, což znamenalo výstavbu nové splaškové kanalizace v místních částech Bojetice a Týnec a vybudování vodovodního přívaděče pro dobrovickou aglomeraci, který nahradí nekvalitní místní zdroje. Dále byla realizována dostavba kanalizace v aglomeraci Mladá Boleslav, a to výstavba nové splaškové kanalizace v částech města – Bezděčín, Láskov, Chrást, Vinecká ul. a Čejetice. Současně byla dořešena aglomerace Mnichova Hradiště - intenzifikace stávající komunální ČOV včetně doplnění odstraňování nutrientů a výstavba nové kanalizační štol.

Území dotčené stavbami se nachází v povodí řeky Jizery. Všechna uvedená sídla mají více než 2000 obyvatel. Stávající ČOV v Mnichově Hradišti a odkanalizování ve zmíněných městech nesplňovala limity a podmínky stanovené směrnicí 91/271/EHS o čištění městských odpadních vod. V uvedených sídlech nebyla stále část obyvatelstva napojena na kanalizaci, přičemž docházelo k neadekvátnímu nakládání s odpadními vodami a jejich průsakům do podzemních vod. V Mnichově Hradišti bylo výstavbou kanalizační štol umožněno zrušení nevyhovujícího odlehčovacího objektu, který způsoboval význam-

né znečištění málo vodného místního toku. Výstavbou vodovodního přívaděče bylo umožněno připojení obyvatel v aglomeraci Dobrovice na kvalitní pitnou vodu, místní nevyhovující vodní zdroj vody byl odstaven. V rámci projektu bylo v oblasti odpadních vod vybudováno 11 387 m kanalizačních stok, 2 727 m kanalizačních přípojek, 3 čerpací stanice odpadních vod a je nově umožněno připojení 411 objektů na kanalizaci, tedy 1 500 obyvatel. V oblasti zlepšení kvality pitné vody na dobrovickou bylo vybudováno 12 872 m vodovodních přívaděčů DN 150 – 600 mm, rekonstruován zemní vodojem Dobrovice 850 m³ a vybudována nová přečerpací stanice. Realizací projektu je umožněno více jak 3 700 obyvatelům používat velmi kvalitní pitnou vodu. Příprava projektu byla zahájena v dubnu 2009 a náklady na realizaci podle uzavřené smlouvy o dílo se zhotovitelem stavby byly 579,9 mil. Kč, přičemž maximální výše podpory z Fondu soudržnosti EU může dosáhnout 337,7 mil. Kč a maximální výše podpory SFŽP 19,8 mil. Kč. Definitivní výše podpory projektu bude známa až po jeho vyhodnocení. Takový projekt určitě zaslouží velké uznání a pochvalu pro všechny zúčastněné realizaci. Pro nás vodohospodáře to znamená další krok k čistému vodnímu prostředí v našem regionu.

*(zdroj: materiály společnosti Vodovody a kanalizace
Mladá Boleslav, a.s.)*

Andrea Jaroměřská

